

Pontyok

A dunai hal nyomában

Az ember elindul a Műgyetem felől, elballag a Horthy-hídig, végigsimítja szemével a napról-napra terjeszkedő szép új Szent Imre várost, aztán továbbmegy a vasuti híd felé és hirtelen megváltozik a táj. Mintha forgószínpadra kerültünk volna: varázsütésre vége szakad a városnak, félig lecsapolt tó és fakó füvek északitengeri hangulatot árasztanak, és porfelhőt húz maga után az errejáró lovaskocsi. A város peremén vagyunk, egy másik, ismeretlen város: a vadvízi Budapest határán.

A lágymányosi földnyelv házai kivétel nélkül a vízi életet szolgálják. Klubházak, egyesületi csónakházak, strandok váltogatják egymást, köztük ott a strandvendéglő is. Néma vendégei pirosrasült, friss halat esznek. (Semmi baj, csak evés közben némák. A szálkák körül soha nem lehet elég rutinra szert tenni.)

Mint halászokra vadászó emberek, a sülthalat első nyomnak veszük és elindulunk rajta.

*

A halászok átjáróházakban laknak.

Mi másnak lehetne nevezni azt a faházikót, ami csigaházként nőtt rá a széles bárkákra? a csónak két vége felé nyitott, másfél lépés széles, három lépés hosszú, alatta és körülötte ott fecseg a Duna, és konzervdobozokkal, úszó faágakkal kocogtat az oldalán. Ott ring kikötve a parthoz, megfelelő távolságban legközelebbi szomszédaitól. Nincs benne egyéb, mint egy hosszú alvópad, alatta egy-két főzőedény, hálójavító tű, zsineg. Majdnem mindegyik házcsónakban egyforma ez az aszkéta felszerelés, csak két helyütt láttunk világibb tárgyakat is: egy prózai és elemesített ébresztőórát, meg egy romantikus női arcképet.

A csónak orrán ott a négyszögletes keretes háló, a „ráfli“. Csónakra szerelt, nagyobbméretű emelőháló, amelyet drótkötélen csigán húznak fel. Ez a háló csak Pest környékén ismeretes, ily módon csak a volgai oroszok halásznak. Onnan hozta valaki a múlt században. Sem a tiszai, sem a balatoni halászok nem használják, nincs is magyar neve. Ott a kis kéziháló is, meg a „bárka“, az elfogott halak zárkája: lyukacsos faládika, oda lehet láncolni a hajóhoz, átjárja a víz és megél benne a pikkelyes fogoly. Nagyjából egyforma az összes házikó felépítése, de az árnyalatok itt se hiányzanak. Van vad, viharvert kalyibák, szürkék és kopottak, a rend-

számot is félig lemosta róluk a víz, és vannak gondozott, frissen festett polgári villák is a megfelelő feliratokkal el látva. Mint valami balatoni fürdőtelepen, itt is vannak Várta-lak, Muci-lak és egyéb kedélyesnevű tanyák, a legelőkelőbb tetőtől-talpig zöld-fehér csíkokkal ékeskedik. Még a hálótartó rudról se hiányoznak a Fradi-színek...

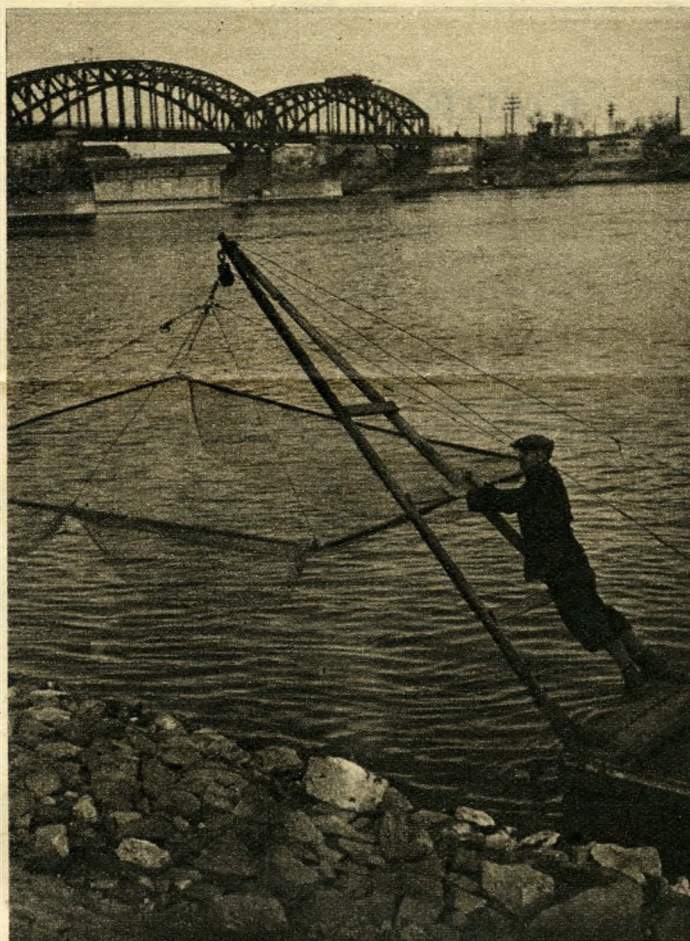
És épp így a halászok is különfélék. Az amatőrök csak szombat délutántól hétfő reggelig tanyáznak kinn, kerékpáron jönnek és munkásból, kereskedőből, tanárból, mindenféle „civil“ foglalkozásból pillanatok alatt átalakulnak egységes halásszá; de vannak törzslakó bennszülöttek is, akik kora tavasztól késő őszig szünet nélkül itt élnek.

Tulajdonképpen ők az érdekesek, a „profik“, a halpiac hivatásos szállítói, akik jó napon 8–10 kiló halat fognak, aztán napokig semmit, és akiknek élete itt játszódik le részben a csónakorrrban, részben a faházikó védelmében. Milyenek közelről nézve, hogy élnek? — körülbelül ezekre a kérdésekre szeretnénk választ kapni, amíg itt állunk az egyik őslakó, Józsi bácsi kis birodalmában és figyeljük, mit csinál.

Józsi bácsi pontosan olyan, mint az olvasókönyvekből ismert Dünai Halász. Hallgató, nem igen „nyilatkozik“, félmondatokból kell kitalálni a lényegét. Dunavíz-szinű szeme folyton messzire néz, mezitláb van, borostás állal, és bevallja, hogy tizenhat éves kora óta tölti az év kisebb-nagyobb részét a vizen, pár éve pedig már hivatásszerűen tanyázik kinn tavasztól késő őszig.

— Csavarsajtoló voltam, — feleli, mikor azelőtti foglalkozását firtatjuk. Kicsit megvetően mondja, vagy úgy, mintha nem róla lenne szó. Nem csoda: ebben a vizsgában, könnyű szélben, csobogó parton minden más foglalko-

A ráfli

zás furcsának tűnik valahogy. A hely szelleme hat, és megköveteli a halászat elsőbbségét.

Aztán lassan, megfontoltan elpanaszolja, hogy nagyon fogy a hal, pusztítja őket a rengeteg gyár szennyvizcsatornája, amikből igen gyakran erősen mérgező anyagok folynak a Dunába. Idén különösen gyenge az állomány, mert nem volt tavaszi árvíz, ami több halat hozott volna, letről se jött fel állat, — egy reggel arra ébredünk, hogy nincs hal a Dunában, — mondja.

No de most még nem olyan aggasztó a helyzet. Azért minden napnak meg van a maga haladagja, amit részben a kereskedők vesznek meg, részben a partra lejönnek a vevők és maguk választják ki a megfelelő nagyságu darabot. Tulajdonképpen ennyi az egész: a folyó hozza a halat, a vevő elviszi. Köztük ott ring egy csónak és rajta egy halász, egy ember, akinek egész életét kitölti a közvetítés. Megfontolandó ez a tiszta és zavartalan bennszülött élet Budapest határában, 1943-ban: Józsi bácsi nemcsak lakásának formája és életmódja miatt emlékeztet boldog és egészséges déltengeriekre, hanem azért is, mert újság, rádió, civilizáció messzire elkerültek, évek óta nem volt moziban, akkor is csak az albertfalvaiban, nem is hiányzik neki semmi és sose unatkozik. Vasárnap délután összeülnek egymáson a parton, lejön egy-két szárazföldi ismerős is, hoznak bort, ők meg halat sütnék cserébe.

A csónaktól párszáz méterre gyárak ontják a fekete füstöt az égnek. Félelmesek és korszerűek. Vasárnap se hagyják abba a munkát. Árnyékukban pedig ott a parti idill, halsütő halászsokkal és vendégeikkel. Ha az előbbi kép aggodalommal tölti el az emberiség jövőjét illetően, ez az utóbbi megvigasztal...

A halak üvegkoporsója

Horgász

Aztán itt vannak a házatlan és magányos horgászok. Egyesével, többesével állnak a part egy-egy előnyös részén, szintén némák és komolyak. Van köztük foszlóruhás suhanc: az ebédrevalót várja meglehetősen naturalista horgára, amit maga tákolt össze botból, zsinegből, dugóból; mellette ott áll a szakember, a fortélyos családokkal és színes furcsaságokkal felszerelt mintahorgász, akinek talán az is mindegy, hogy mit és mennyit fog, de kinosan ügyel arra, hogy a megfelelő halat a megfelelő horoggal fogja meg és huzza ki. Érdekes és megszállott társaság, utánozhatatlan mozdulattal hajítják be messzire a horgot a vízbe, vagy veszik le róla a fickándozó prédát; soká elnéznék őket, de továbbmegyünk, mert nem akarunk úgy járni, mint a klasszikus horgászvicc hőse, aki szerint „micsoda naplopás a horgászás! Már négy órája figyelem ezt a horgászt és még mindig nem fogott semmit...”

*

A Ferenc József-híd lábánál gondola-orrú halászbárkák állnak, a különböző tó- és halgazdaságok raktárai. Padlójuk alatt ott vannak a vitzartályok, ahonnan nagy hálókkel szedik ki a halakat és szállítják őket szerte-szét a kereskedésekbe, halcsarnokokba. Nagy harcsától, ruszninak való pici halig minden van itt, nagy a választék, de mégse tul üzletszerű az egész és a halászromantika se hiányzik. „Isten velünk!” — mondja a konyhaajtó feletti felirat, mintha valami merész tengeri bárkán lenne, van hajókutya és régi kötélcsomó, sőt hajógyerek is: parányi szőke csöppség kandikál ki az egyik üres halasládából. Aranyhal.

*

Persze a régi igazi pákász- és halászromantika rég kiveszett a köpartok közül. Könyvek lapjaira és múzeumi üvegszekrényekbe húzódott az ezerszínű, külön nyelvű, sok hagyományú halászmesterség, kevesen tudják már, hogy milyen a fejes domolykó, vésettajkú paduc, vak ingola, vagy selymes durbincs, hogy a botos köllöntét ne is említsük, nem készülnek már a faragott, vesszőből font szerzőmrekek sem. Teherautón utazik a hal a csarnokba és műrostos fonállal javítják az elszakadt hálót. Korszerűsített halászat folyik már az öreg Dunán, talán eljön a kor, amikor vizalatti zenével, vagy elektromos csalétekkel kapják horogra a halat, hiszen semmi se lehetetlen ebben a szép új világban.

Egy azonban változatlan lesz mind az idők végéig: az a pillantás, amivel a halász végignézi a zsákmányt...

Székely Beáta